

Współczesna rodzina w wychowaniu dzieci

4 września 2026

Dla współczesnej rodziny charakterystycznymi zjawiskami są:

- praca zawodowa obojga rodziców,
- konieczność łączenia ról małżeńskich i macierzyńskich z zawodowymi,
- przeciążenie żony-matki pracą w domu i poza domem,
- ustawiczne kształcenie się obojga rodziców.

Badania środowiska rodzinnego wykazują, że w „większości rodzin zachodzi konieczność jednoczesnego „tworzenia” domu i potwierdzanie swojej pozycji w zawodzie, co często jest przyczyną dezorganizacji życia rodzinnego”²³.

Matka, poświęcając się dla domu i dzieci, może czuć się rozgoryczona dostrzegając swoją „przegraną” na polu zawodowym. Z drugiej strony wyniki licznych badań zwracają uwagę na fakt, że rodzina pełni najistotniejszą funkcję w całym systemie wychowania, natomiast wszelkie placówki (przedszkola, szkoły świetlice itp.) są dopełnieniem tego, co zostało zapoczątkowane w rodzinie.

Dla prawidłowo funkcjonujących środowisk rodzinnych charakterystyczne są bowiem następujące zjawiska²⁴:

- długotrwałe i systematyczne oddziaływanie z dużym stopniem stałości zachowań,
- intymne, polegające na zaufaniu, stosunki w relacji dorośli – dzieci,
- silne więzi emocjonalne i raczej łagodne wpływanie na zachowanie dziecka,
- zindywidualizowany charakter działań dorosłych w stosunku do każdego dziecka,
- obecność dzieci w różnym wieku,

- bogactwo i różnorodność pozytywnych zachowań naturalnych.

Praca zawodowa kobiet powoduje ograniczenie czasu na organizację życia domowego i jednocześnie może powodować obniżenie jakości wykonywanej przez nią pracy zawodowej.

Zwraca się także uwagę na duże utrudnienie w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Wychowanie dzieci jest we współczesnym świecie istotnym problemem, „waga tego problemu wynika nie tylko z zadań wychowawczych, z faktu, że należy przygotować do życia ludzi, którzy będą decydować o wielu sprawach jako dorośli, ale problemy wychowania wynikają także z tego, że brak nam jasno nakreślonych wzorów człowieka teraźniejszego, a tym bardziej brak wyobrażeń o tym jaki powinien być człowiek w przyszłości. Nie jest więc sprawą łatwą wychowanie dzieci wobec pracy matek, w sytuacji, która przysparza wiele kłopotów o charakterze ekonomicznym, w sytuacji powszechnej dążności do zaspokojenia potrzeb materialnych jako potrzeb dominujących”²⁵.

W reakcjach dotyczących wpływu pracy zawodowej kobiet na realizację zadań domowo-rodzinnych, wyodrębnia się kilka różnych stanowisk.

„Przedstawiciele najbardziej skrajnego i jednocześnie zanikającego stanowiska prezentują pogląd, że zarówno praca zawodowa, jak i obowiązki domowe przeszkadzają kobiecie w normalnym, prawidłowym funkcjonowaniu w jednej i drugiej roli”²⁶. Zwraca się uwagę na fakt, że praca zawodowa nie zostawia dostatecznej ilości czasu na obowiązki domowe oraz wychowanie dzieci.

Rodzice, a w szczególności matki, obarczone 8-godzinną pracą, praca w gospodarstwie domowym, nie mają zbyt wiele czasu na poświęcenie go dzieciom. Sprawa przygotowania potomstwa do pełnienia przyszłych ról, realizowana jest w niepełny, niewystarczający sposób.

Wynikałoby z tego, że kobieta niepracująca zawodowo uzyskuje lepsze efekty zarówno w prowadzeniu gospodarstwa domowego jak i w wychowywaniu dzieci. Tymczasem wyniki badań wskazują, iż niektóre rodzaje pracy zawodowej mogą sprzyjać wychowaniu dzieci i umożliwiać kobiecie prawidłową organizację życia rodzinnego.

Inni badacze podkreślają, że gdy dzieci są małe lub gdy jest ich kilkoro, wówczas wydaje się nie pomagać nawet dobra organizacja życia domowego.

W kolejnym, wyraźnie dominującym stanowisku zwraca się uwagę na fakt, że posiadanie dzieci stanowi czynnik dopingujący do pracy oraz do podnoszenia swoich kwalifikacji.

Z dużymi trudnościami muszą uporać się kobiety samotnie wychowujące dzieci nie mogące liczyć ani na pomoc męża ani na pomoc rodziny. Kłopoty wynikają wówczas z braku opieki nad dzieckiem w czasie pracy, ze zorganizowaniem opieki w przypadku choroby dziecka lub odprowadzaniem go do przedszkola lub szkoły. Kobiety te wskazują, że w przypadku tego typu trudności radziły sobie dzięki pracy zmianowej, dużemu usamodzielnieniu dzieci, podziale obowiązków w rodzinie lub odwożeniu dzieci do krewnych lub zostawianiu u sąsiadów.

Na uwagę zasługuje tutaj fakt, że dzieci muszą się bardzo szybko usamodzielniać. Oznacza to szybkie dojrzewanie i wyrabianie odpowiedzialności a także samodzielne powroty do domu ze szkoły i niepokój matki o to, co robi dziecko.

Usamodzielnienie oznacza także często gorsze wyniki w nauce, ponieważ nie ma kto dopilnować odrabiania lekcji oraz długotrwałe przebywanie na podwórku. Wszystko to wpływa na kształtowanie psychiki dziecka a zatem później dorosłego człowieka.

Ważną rolę w życiu dzieci odgrywają również ojcowie. Zapracowani, starający się zapewnić rodzinie odpowiednie warunki materialne nie mają czasu ani ochoty, aby pobyć z

dzieckiem, pobawić się czy też pójść na spacer.

W konsekwencji dzieci nie mają odpowiedniego wzorca zachowań, które mogłyby naśladować.

Dziecko uczy się głównie poprzez obserwację zachowania osób najbliższych, a więc rodziców. Syn uczy się więc od ojca pełnienia w przyszłości roli ojca i męża. Stała jego nieobecność w życiu dziecka może prowadzić do konfliktu między potrzebą identyfikacji a niemożnością jej spełnienia. Konflikt i stałe poczucie napięcia ujawnić się może pod postacią różnego typu zaburzeń zachowania.

Ojciec jest także bardzo ważną postacią dla córki. Jest pierwszym mężczyzną w jej życiu. Obserwując relacje ojciec-matka, dziewczynka dowiaduje się, jakich zachowań może oczekiwać w przyszłości od swojego męża. Z zachowania rodziców czerpie także informacje, kształtujące oczekiwania dotyczące przyszłego życia.

Wspólne przebywanie na co dzień od najwcześniejszych dni wyznacza także późniejsze relacje między rodzicami a dziećmi.

Praca zawodowa obojga rodziców sprawia, że często liczne obowiązki domowe wykonywane są szybciej oraz poświęca się na nie mniej czasu przy wzmożonym wysiłku wszystkich domowników, także dzieci. Sprzyja to demokratyzacji życia rodzinnego, kształtowania rodziny egalitarnej.

„Z badań przeprowadzonych przez CBOS wynika, że dzieci najczęściej wyręczają mamy w opiekowaniu się zwierzętami (39 %), wynoszą śmieci (34 %), czasem sprzątają (30 %). Gorzej jest ze zmywaniem naczyń (25 %) czy praniem (18 %). Mężowie natomiast częściej załatwiają sprawy urzędowe – 47 % spośród nich, zlecają usługi – 53 %. Z sondażu CBOS wynika także, że kobiety pracujące, równie aktywnie uczestniczą w wypełnianiu obowiązków domowych jak te, które nie pracują. Częściej załatwiają sprawy urzędowe oraz odrabiają lekcje z dziećmi”²⁷.

W większości kobiety pracujące świadome są wpływu ich aktywności zawodowej na życie rodzinne. „Największy odsetek badanych sądzi, że przynosi to więcej korzyści niż strat (36%). Ponad 1/4 kobiet wyraża przekonanie, iż zyski i straty wynikające z wykonywania przez nie pracy poza domem, wzajemnie się równoważą. O tym, że pracę zawodową można w sposób niemal bezkonfliktowy połączyć z życiem rodzinnym, przekonane są przede wszystkim kobiety młode – uczennice i studentki. Dojrzałe kobiety – żony i matki – okazują większy sceptycyzm”²⁸.

Praca zawodowa rodziców, zwłaszcza matki jest jednym z głównych czynników ograniczający czas poświęcony na wyłączone zajęcie się dziećmi. Konieczność wykonywania prac w gospodarstwie domowym – przygotowanie obiadu, sprzątanie itp. sprawia, że pozostaje niewiele czasu dla dziecka. Rzadko bowiem zdarza się, że matka wykonując niezbędne prace w domu wykorzystuje ten czas na rozmowy z dzieckiem, rozwijanie jego zainteresowań i zamiłowań. Często rodzice mówiąc o czasie poświęconym dzieciom, mają na myśli jedynie czas związany z przygotowaniem im posiłku, praniem, czy cerowaniem dziecięcej odzieży. Krótki jest więc czas poświęcony wyłącznie dzieciom, bez jednoczesnego zajmowania się innymi zajęciami.

Na rodzicach spoczywa także dopilnowanie realizacji obowiązku szkolnego, a szkoła przyjmuje w zasadzie cały ciężar nauczania. Zadaniem rodziców jest zachęcanie dzieci do nauki, pomoc w trudnościach, zainteresowanie ich sprawami szkolnymi. Jak wynika z badań sprawy te są przedmiotem ich stałej troski.

Rodzice poza czynnościami opiekuńczymi interesują się problemami swoich dzieci, rozmawiają na tematy związane ze szkołą, z wynikami w nauce, opowiadają o swojej pracy.

Praca zawodowa rodziców jest także wyznacznikiem postaw i zachowań dzieci, systemu stosowanych przez nie ocen, wyznawanych wartości i preferowanych celów. Wpływa także na rodzaj i intensywność więzi uczuciowych w rodzinie oraz układ

stosunków między rodzicami a dziećmi.

Względna stabilizacja finansowa, która uzyskuje rodzina dzięki pracy, umożliwia zaspokajanie podstawowych potrzeb dzieci (żywieniowych, związanych z nauką itp.), czy aspiracji realizowanych poza szkołą – rozwijanie uzdolnień i zainteresowań.

Podkreślić należy, że praca zawodowa rodziców ogranicza czas kontaktów z dziećmi i możliwość współdziałania z nimi, przy źle zorganizowanym życiu rodzinnym może wpływać negatywnie na stopień zaspokajania potrzeb szczególnie tych psychicznych.

Przypisy

1. J. Nikitorowicz, *Udział dziecka w organizacji życia rodzinnego*, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1987, s. 11. [↵](#)
2. Ibidem, s. 11-12. [↵](#)
3. S. Dzieciełska-Machnikowa, *Problemy związane z wychowaniem dzieci włókniarek łódzkich*, [w:] *Praca zawodowa a życie rodzinne kobiet*, Zeszyty Naukowe UŁ Nauki Ekonomiczne i Socjologiczne, Łódź 1979, Wyd. I, seria III nr 44, s. 103. [↵](#)
4. J. Nikitorowicz, *Udział dziecka w organizacji życia rodzinnego*, op. cit., s. 13. [↵](#)
5. A. Przybysz, *Odpocznij sobie, mamo*, „Wiedza i Życie” 1997, nr 5. [↵](#)
6. Ibidem. [↵](#)

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.